

Predicting Adolescent Aggression Based on Parental Personality Factors and Behavior Patterns

Ali Shirvani Shiri ^{1*}, Fatemeh Talaei ²

¹ Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran

² MA in Psychology

* Corresponding author: ali_shiravani@yahoo.com

Received: 2024-06-07

Accepted: 2024-09-26

Abstract

The aim of this study was to investigate the prediction of adolescent aggression based on personality factors (adolescent personality factors) and parental behavioral patterns in Sarjahan region. The statistical population in this study included all high school adolescents in 2019-20. From the statistical population, 150 adolescents (85 male adolescents and 65 female adolescents) were selected as a sample using multi-stage cluster sampling method, then the sample individuals were questionnaires of personality traits and behavioral patterns of parents and Aggression was complemented by adolescents. In the analysis process, the data obtained from Pearson correlation test to analyze the relationship between variables and multivariate regression test simultaneously to predict the criterion variable by predictor variables were analyzed using SPSS software version 24. The results showed that personality factors in terms of components (neuroticism positively at the level of significance 0.05, agreement at the level of significance 0.01 and responsibility at the level of significance 0.05 were negatively able to predict adolescent aggression variable Parents' behavioral patterns in terms of components (negative dialogue orientation at a significance level of 0.01, positive compliance orientation at a significance level of 0.01, were able to predict adolescent aggression variables.

Keywords: Aggression, Personality factors, Parents, behavioral patterns, Adolescents

© 2019 Journal of New Approach to Children's Education (JNACE)

This work is published under CC BY-NC 4.0 license.

© 2022 The Authors.

How to Cite This Article: Shirvani Shiri,A. (2024). Predicting Adolescent Aggression Based on Parental Personality Factors and Behavior Patterns. *JNACE*, 6(3): 81-91.

پیش‌بینی پرخاشگری نوجوانان بر اساس عوامل شخصیتی و الگوی ارتباطات خانواده

علی شیروانی شیرینی^{۱*}، فاطمه طلایی^۲

^۱ گروه آموزشی علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

^۲ کارشناسی ارشد روانشناسی

* نویسنده مسئول: ali_shiravani@yahoo.com

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۵/۰۷

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۳/۱۸

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی پیش‌بینی پرخاشگری بر اساس عوامل شخصیتی و الگوی ارتباطات خانواده نوجوانان شهر کره ای فارس انجام شده است. جامعه آماری در این پژوهش شامل کلیه نوجوانان دوره متوسطه اول و دوم در سال تحصیلی ۹۹ - ۹۸ به تعداد (۱۰۱۴ نفر) بود که از آن میان، تعداد ۱۵۰ نفر از نوجوانان (۸۵ نفر نوجوان دختر و ۶۵ نفر نوجوان پسر)، با استفاده از روش نمونه‌گیری دردسترس به عنوان نمونه انتخاب شد. پرسشنامه‌های ویژگی‌های شخصیتی کاستا و مک کری (۱۹۹۲) و الگوهای ارتباطات خانواده ریچی و فیتزپاتریک (۱۹۹۰) و پرخاشگری باس و پری (۱۹۹۲) توسط افراد نمونه تکمیل شد. روش آزمون همبستگی پیرسون بمنظور بررسی رابطه بین متغیرها و آزمون رگرسیون چندمتغیره به روش همزمان بمنظور پیش‌بینی متغیر ملاک توسط متغیرهای پیش‌بین، با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۴ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد عوامل شخصیتی بر حسب مؤلفه‌های روان نژندی بصورت مثبت در سطح معناداری ۰/۰۵، توافق‌گرایی در سطح معناداری ۰/۰۱ و مسئولیت‌پذیری در سطح معناداری ۰/۰۵ بصورت منفی قادر گردیدند، پیش‌بینی‌کننده متغیر پرخاشگری نوجوانان باشند. الگوهای ارتباطات خانواده بر حسب مؤلفه‌های جهت‌گیری گفت‌وگوشنود بصورت منفی در سطح معناداری ۰/۰۱، جهت‌گیری هم‌نوایی بصورت مثبت در سطح معناداری ۰/۰۱، قادر گردیدند، پیش‌بینی‌کننده متغیر پرخاشگری نوجوانان باشند.

واژگان کلیدی: الگوی ارتباطات خانواده، پرخاشگری، عوامل شخصیتی، نوجوانان

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان محفوظ است.

شبهه استناد به این مقاله: شیروانی شیرینی، علی؛ طلایی، فاطمه. (۱۴۰۳) پیش‌بینی پرخاشگری نوجوانان بر اساس عوامل شخصیتی و الگوی ارتباطات خانواده. فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان، ۶(۳): ۹۱-۸۱.

مقدمه

نقض هنجارها که بر این اساس، پرخاشگری انسان را می‌توان به این صورت تعریف کرد: هرگونه عمل یا رفتار فرد به قصد آسیب‌رساندن به شخص یا چیزی دیگر، با هدف دستیابی به نتیجه نزدیک، در حالی که آن رفتار یا عمل نقض قوانین و هنجارهای اجتماعی باشد (درخشان و خرمایی، ۱۴۰۰). درواقع، پرخاشگری یکی از مشکلات جدی و نگران‌کننده در کودکی و نوجوانی است و می‌تواند زمینه‌ساز رفتارهای ضداجتماعی دیگر شود. پرخاشگری در دوره متوسطه تحصیلی می‌تواند تبعات

در سطح فردی، پرخاشگری ممکن است از اظهارات نسبتاً خفیف و کلامی نارضایتی، ناامیدی یا خصومت، تا تاکنیک‌های آگاهانه‌تر آزار و اذیت و قلدری تا اعمال خشونت‌آمیز شدید باشد. همچنین ممکن است توسط گروهی انجام شود و منجر به ناآرامی‌های داخلی، تروریسم یا جنگ شود (Hills & Joyce, 2013). می‌توان چهار شرط اساسی برای رفتار پرخاشگرانه در نظر گرفت که عبارت است از: قصد، هدف، انگیزه اجتناب، و

سنگینی برای مرتکبین و قربانیان داشته باشد. بسیاری از این رفتارها در دوران نوجوانی بروز پیدا می‌کنند (Valois, Zullig & Revels, 2017). این مسأله را برخی تحقیقات به در حال رشد بودن مسیرهای مغزی نوجوانان نسبت می‌دهند؛ چیزی که باعث می‌شود بعضی نوجوانان در مواجهه با برخی محرکها، کمتر به پردازش هوشی و عقلی دست بزنند (Piko & Pinczés, 2014). برخی پرخاشگری انسان را هر نوع رفتاری می‌دانند که معطوف به آسیب‌رسانی به فردی دیگر است (Veenstra, Bushman & Koole, 2017). همچنین پرخاشگری از رفتارهای آسیب‌رسان محسوب می‌شود و وجود این مهم در سازمان‌ها بویژه سازمان‌های آموزشی و بازتولید آن می‌تواند تاثیر دوچندان بر جامعه داشته باشد (کیانی، سلیمان‌پور عمران، ۱۴۰۰). در تعریف سنتی پرخاشگری آن را رفتاری تعریف کرده‌اند که متوجه فرد دیگری است و هدف آن صدمه‌زدن به وی است. Freud غریزه را عامل اصلی پرخاشگری می‌دانست. وی به یک دیدگاه هیدرولیک در پرخاشگری اعتقاد داشت، این که انرژی پرخاشگرانه، تا یک سطح معینی تولید می‌گردد و آنگاه از طریق رفتار خشن و تخریب‌گرا تخلیه می‌گردد (طلایی، ۱۳۹۹). امروزه مشخص شده که متغیرهای فراوانی بر پرخاشگری تأثیر دارند (Allen, Anderson & Bushman) که یکی از پیش‌بین‌ها و علل پرخاشگری ویژگی‌های شخصیتی است (طلایی، ۱۳۹۹).

دانش‌آموزان به عنوان بخشی از اجزای مکانیسم آموزشی دارای ویژگی‌های خاصی هستند. این ویژگی‌ها را می‌توان به عنوان مهم‌ترین متغیرهای مداخله‌گر در رفتار در نظر گرفت. بنابراین، صفات شخصیتی و مسائل مربوط به ویژگی‌های شخصیتی آنها می‌تواند از عوامل تأثیرگذار بر تعویق تکالیف باشد. دانش‌آموزانی که کنترل استرس ضعیفی دارند، به توانایی‌های خود اعتماد ندارند، در موقعیت‌های مخاطره‌آمیز دچار یاس و ناامیدی شده و احتمال اینکه به نحو موثری عمل کنند کاهش می‌یابد. هم چنین، افرادی با ویژگی شخصیتی ماکیاولیسم، رفتارهای پرخطری مانند تقلب، زورگویی، فریبکاری، جرائم مالی، بی‌اخلاقی را بیشتر انجام می‌دهند. در نهایت ویژگی بارز افراد دارای شخصیت جامعه‌ستیزی، پرخاشگری رابطه‌ای از طریق فریب‌دادن و سوء استفاده از روابط بین‌فردی، وارد کردن آسیب جسمی به دیگران است (عبادی و ماشینی‌چی عباسی، ۱۳۹۷). البته پژوهش سید حسنی و همکاران (۱۳۹۷) بیانگر این بود که رابطه معناداری بین پرخاشگری نوجوانان و ویژگی‌های شخصیتی آنان وجود ندارد.

خانواده به عنوان یک نهاد اجتماعی، مهم‌ترین و عمده‌ترین نقش را در تربیت کودک ایفا می‌نماید. با توجه به نقش اساسی خانواده

در رشد و شکل‌گیری شخصیت فرزندان، می‌توان آن را به عنوان نقطه‌ی آغاز کسب مهارت‌های ارتباطی در نظر گرفت. هم چنین هیچ بستری از نظر قدرت و گستره‌ی تأثیر با خانواده برابری نمی‌کند. بدون تردید یکی از عوامل مهم و مؤثر در کسب مهارت‌ها، الگوهای رفتاری والدین و خانواده و شیوه‌های ارتباط والدین با فرزندان می‌باشد؛ بنابراین، شیوه‌ای که در برقراری ارتباط با دیگران اتخاذ می‌شود، عامل مهمی در تعامل اجتماعی می‌باشد و ارتباط ضعیف می‌تواند به روابط ناسالم منجر شده و فشار روانی را افزایش داده و موجب پرخاشگری می‌شود. رفتار متضاد پدر و مادر، جدایی والدین از هم، غیبت طولانی مدت یکی از والدین، وجود جو نامساعد در خانواده، پرخاشگر بودن پدر یا مادر یا هر دو، تبعیض و بی‌عدالتی در مورد نوجوان، تحقیر وی و احساس ناامنی، دخالت بیش از حد در کار وی و رفتار تهدیدآمیز از علل روانی - اجتماعی در بروز پرخاشگری نوجوانان است (صافی و صافی، ۱۳۸۸). با توجه به محرومیت منطقه از نظر آموزشی و لزوم زمینه‌سازی و افزایش آگاهی بیشتر والدین در زمینه مسائل روان‌شناختی نوجوانان، و این واقعیت که در این منطقه، عملاً پژوهشی در این زمینه انجام نگرفته است، پژوهشگران اقدام به انجام پژوهش حاضر نمودند. با توجه به مطالب گفته شده، هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی پرخاشگری نوجوانان بر اساس عوامل شخصیتی (نوجوانان) و الگوهای ارتباطات خانواده می‌باشد و به عبارتی در پی پاسخ به این سؤال است که آیا ویژگی‌های شخصیتی نوجوانان و الگوهای رفتاری والدین قادر به پیش‌بینی پرخاشگری نوجوانان هستند؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

تعریف پرخاشگری تحت تأثیر فرهنگ، تجربه و اعتقادات جوامع مختلف متفاوت است (ایزدی‌طامه و همکاران، ۱۳۸۸). با در نظر گرفتن چهار شرط اساسی قصد، هدف، انگیزه اجتناب، و نقض هنجارها برای رفتار پرخاشگرانه، پرخاشگری عبارت است از هرگونه عمل یا رفتار فرد به قصد آسیب‌رساندن به شخص یا چیزی دیگر، با هدف دستیابی به نتیجه نزدیک، در حالی که آن رفتار یا عمل نقض قوانین و هنجارهای اجتماعی باشد (درخشان و خرمایی، ۱۴۰۰).

شخصیت نیز کل صفات، خصوصیات و کیفیات فرد است که در او جنبه دائمی داشته و او را از سایرین متمایز می‌سازد و موجب می‌شود که فرد با محیط خود ارتباط و سازش برقرار کند (قلی‌پور، ۱۳۹۲). اگرچه میان افراد پرخاشگر نیز مانند همه طیف‌های جامعه تفاوت‌های فردی زیادی وجود دارد، نتایج پژوهش‌ها نشان داده است برخی از ویژگی‌های شخصیتی همچون عزت‌نفس پایین، خویش‌شناسی نابسند، تصمیم‌گیری

زورگویی و تمام خرده مقیاس‌های عملکرد خانواده و حمایت اجتماعی ادراک شده ارتباط معنی‌داری وجود دارد.

نظری (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان رابطه‌ی سبک خلاقانه و درمانده در حل مساله با ویژگی‌های شخصیت در پیش‌بینی رفتار پرخاشگرانه نشان داد که از میان ویژگی‌های شخصیتی، برون‌گرایی به جز با پرخاشگری جسمانی با انواع پرخاشگری رابطه منفی معنادار، توافق‌پذیری و باوجدان‌بودن با انواع پرخاشگری رابطه منفی معنادار و انعطاف‌پذیری فقط با خصومت، رابطه منفی معنادار دارد و روان‌رنجورخویی با انواع پرخاشگری رابطه مثبت معنادار دارد. از میان ویژگی‌های شخصیتی، روان‌رنجورخویی و از میان سبک‌های حل مساله، درماندگی، قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده پرخاشگری بودند.

درودی و بشرپور (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان بررسی رابطه ابعاد خشم و ویژگی‌های انحرافی شخصیت با پرخاشگری سایبری نشان دادند که پرخاشگری سایبری با خشم بیرونی و خشم انگیزشی از ابعاد خشم و بدنام‌سازی، اعمال خصمانه و سلطه‌گری از انحراف شخصیت همبستگی مثبت دارد. نتایج رگرسیون نشان داد که ابعاد خشم و انحراف شخصیتی می‌توانند ۲۲ درصد از پرخاشگری سایبری را پیش‌بینی کنند.

محمدی و خداپرست (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی با افسردگی و پرخاشگری نشان دادند که بین ویژگی‌های شخصیتی با افسردگی و پرخاشگری، ویژگی‌های شخصیتی با افسردگی و ویژگی‌های شخصیتی با پرخاشگری، رابطه وجود دارد؛ بطوریکه می‌توان ۳/۷ درصد تغییرات افسردگی و پرخاشگری را با استفاده از تغییرات متغیر پیش‌بین ویژگی‌های شخصیتی، ۰/۰۵ درصد تغییرات افسردگی و ۰/۳۵ درصد تغییرات پرخاشگری را با استفاده از تغییرات خرده متغیرهای برون‌گرایی و درون‌گرایی تبیین نمود.

عبادی و ماشینی‌عباسی (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان نقش مؤلفه کنترل استرس، صفات تاریک شخصیت ماکیاولیسم و جامعه‌ستیزی در پیش‌بینی گرایش به رفتارهای پرخطر جوانان نشان دادند که در مجموع مؤلفه کنترل استرس، صفات تاریک شخصیت ماکیاولیسم و جامعه‌ستیزی قادرند به طور ترکیبی ۵۰ درصد از واریانس رفتارهای پرخطر را به طور معنی‌دار تبیین کند. رزمجویی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان اثربخشی آموزش مدیریت والدین (PMT) به شیوه ساندرز بر کاهش پرخاشگری کودکان نشان دادند که آموزش مدیریت والدین به شیوه ساندرز بر کاهش پرخاشگری کودکان پیش‌دبستانی شهر یاسوج مؤثر است. موسوی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان بررسی پرخاشگری دانش‌آموزان و ارتباط آن با شیوه‌ی

عجولانه، فقدان وظیفه‌شناسی، فقدان خودمهارگری، انعطاف‌ناپذیری، خوددوست‌داری، سلطه‌گری و تمایل به تلافی اعمال ناشایست در همه آنان مشترک است (سیدحسینی و همکاران، ۱۳۹۷).

نخستین و مهمترین علت پرخاشگری در نوجوانان، عوامل خانوادگی است (مامی و نادری، ۱۳۹۲). خانواده، نخستین و مناسبترین مکان نقش‌پذیری و کانون اصلی پرورش کودک است و مانند نظام پویایی عمل می‌کند که اعضای آن پی‌درپی با هم در تعامل اند و متقابلاً بر همدیگر اثر می‌گذارند. اختلال در عملکرد این نظام، موجب اختلال در رفتار اعضای آن می‌شود به طوری که وجود الگوهای نامناسب در خانواده، روابط نادرست والدین با کودک از نظر عاطفی، روابط خانوادگی گسسته و ناپایدار و عدم انسجام بین اعضای خانواده، تأثیرات مخربی در روحیه کودک به جا می‌گذارد. کودک در چنین محیطی، بیش از حد تحریک‌پذیر، مضطرب و خودسرزنش‌گر می‌شود و موجبات رشد الگوهای رفتار پرخاشگرانه در کودک فراهم می‌گردد (میرزایی کوتنایی و همکاران، ۱۳۹۴).

عوامل خانوادگی به عنوان یکسری از عوامل محیطی در بررسی عوامل تربیتی افراد مؤثر می‌باشند، چرا که خانواده به عنوان اولین محیط اجتماعی زندگی افراد بسیار حائز اهمیت می‌باشد. خانواده می‌تواند از جهات مختلف موجب بروز یا تشدید پرخاشگری شود. عواملی چون: نحوه برخورد والدین با نیازهای کودک، وجود الگوهای نامناسب، تأثیر رفتار پرخاشگرانه، تشویق رفتار پرخاشگرانه، تنبیه والدین و مریمان می‌تواند زمینه‌ای برای پرخاشگری کودک و نوجوان شود (اکبری، ۱۳۸۱). یکی دیگر از عوامل تأثیرگذار بر رفتار و شخصیت فرزندان، فضای عاطفی خانواده است که در صورت توجه‌کردن به نیازهای روانی و زیستی فرزندان، مشکلات رفتاری کمتر و شخصیت منعطف‌تری در زندگی خواهند داشت (جاودان، ۱۳۹۳).

Courtland et al (2019) در پژوهشی نشان دادند که ویژگی‌های شخصیتی با انواع پرخاشگری در افراد در ارتباط است و متأثر از یکدیگرند. (Masaevaa & Lechieva 2016) در پژوهشی به مطالعه تأثیرات روانی الگوهای خانواده بر حادثه پرخاشگری مرتبط با کودکان پیش دبستانی پرداختند. نتایج مطالعه نشان داد که تحصیلات خانواده راه را برای پرخاشگری کودکان پیش دبستانی هموار می‌کند که به عنوان خصوصیت شخصیتی خود را بروز می‌دهد و توسعه و تقویت می‌شود (Angela et al, 2016).

Eskisu (2014) در پژوهشی به تعیین ارتباط میان نگرش زورگویی عملکرد خانواده و حمایت اجتماعی ادراک شده پرداخت. براساس نتایج مطالعه، بین خرده مقیاس‌های نگرش به

تربیت، فرزندپروری والدین نشان دادند که والدین یکی از عوامل مهم در رشد یا کاهش پرخاشگری می‌باشند.

باهم‌نگری مبانی نظری و پیشینه پژوهش‌های انجام شده حاکی از این است که رفتارهای پرخاشگرانه از شایعترین اختلالات رفتاری انسان است. درصد زیادی از مشکلات رفتاری کودکان تحت عناوین مختلف به پرخاشگری مربوط می‌شود. همچنین خشونت در کودکان و نوجوانان می‌تواند ناشی از رفتار خشونت‌آمیز والدین، الگوهای شخصیتی نامناسب برگرفته از تربیت نادرست، الگوی ارتباطی و سایر عوامل باشد. یکی از معضلاتی هم که والدین و اولیای مدارس با آن روبرو هستند، موضوع خشونت در میان بچه‌هاست که این خشونت می‌تواند در سطح کلامی و فیزیکی رخ دهد. خشونت یکی از مهم‌ترین آسیب‌هایی است که سلامت روان فرد و در نهایت جامعه‌ای را به خطر می‌اندازد. به همین دلیل است که آموزش پیشگیری از خشونت توسط بچه‌ها، در مدرسه در مقایسه با اماکن دیگر از حساسیت‌های ویژه‌ای برخوردار است. رفتارهای خشونت‌آمیزی که دانش‌آموزان در کلاس‌های درس و خارج از محیط آن از خود بروز می‌دهند، ممکن است صدمات روحی و یا جسمی به سایر دانش‌آموزان وارد و مدرسه را در نگاه دانش‌آموزان کوچکتر محیطی ناامن جلوه دهد و این ناامنی از نگاه آنان، باعث شود از محیط مدرسه فراری شوند و به بهانه‌های مختلف از حضور در مدرسه امتناع کنند و یا به دانش‌آموزان گوشه‌گیر، افسرده و یا پرخاشگر در مدرسه تبدیل شوند.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نوع توصیفی و همبستگی می‌باشد. جامعه آماری در این پژوهش تعداد ۱۰۱۴ دانش‌آموزان دختر و پسر دوره اول و دوم متوسطه شهر کرمان بود که تعداد ۱۵۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. به دلیل شرایط شیوع بیماری کوید-۱۹، ناچاراً از نمونه‌گیری در دسترس استفاده شد. جهت جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از پرسشنامه پرخاشگری (Bass & Perry, 1992)، ویژگی‌های شخصیتی NEO (McCree & Costa, 1985) و الگوی ارتباطات خانواده (Ritchie & Fitzpatrick, 1990) استفاده شد.

نسخه جدید پرسشنامه پرخاشگری توسط Bass & Perry (1992)، مورد بازنگری قرار گرفت. این پرسشنامه یک ابزار خودگزارشی است که شامل ۲۹ عبارت و چهار زیر مقیاس است، که عبارتست از پرخاشگری بدنی، پرخاشگری کلامی، خشم و خصومت آزمودنی‌ها. پرسشنامه پرخاشگری دارای اعتبار و روایی

قابل قبولی است. نتایج ضریب بازآزمایی برای چهار زیر مقیاس (با فاصله ۹ هفته) ۸۰ تا ۷۲ و همبستگی بین چهار زیر مقیاس ۳۸ تا ۴۹ به دست آمده است. جهت سنجش اعتبار درونی مقیاس، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد، که نتایج نشانگر همسانی درونی زیر مقیاس پرخاشگری بدنی ۸۲، پرخاشگری کلامی ۸۱، خشم ۸۳ و خصومت ۸۰ بود (Bass & Perry, 1992)

پرسشنامه الگوی ارتباطات خانواده یک پرسشنامه خودسنجی است که توسط (Ritchie & Fitzpatrick, 1990) طراحی شده و میزان موافقت یا عدم موافقت پاسخ‌دهنده را با ۲۶ گویه که درباره وضعیت ارتباطات خانواده وی هستند در دامنه ۵ درجه‌ای مورد سؤال قرار می‌دهد. ابزار تجدید نظر شده الگوی ارتباطات خانواده از روایی محتوایی برخوردار است. پایایی این پرسشنامه در پژوهش حاضر با استفاده از آلفای کرونباخ محاسبه و برابر ۰/۸۲ بدست آمد.

پرسشنامه NEO^۲ یکی از جدیدترین پرسشنامه‌های مربوط به ارزیابی ساخت شخصیت بر اساس دیدگاه تحلیل عاملی است. این پرسشنامه فرم کوتاهی به نام (NEO-FFI) نیز دارد که یک پرسشنامه ۶۰ سؤالی است و برای ارزیابی ۵ عامل اصلی شخصیت به کار می‌رود. پاسخنامه این پرسشنامه بر اساس مقیاس لیکرتی (کاملاً مخالفم، مخالفم، بی‌تفاوت، موافقم و کاملاً موافقم) تنظیم شده است. پرسشنامه شخصیتی NEO-FFI توسط McCree and Costa روی ۲۰۸ نفر از دانشجویان آمریکایی به فاصله سه ماه اجرا گردید که ضرایب اعتبار آن بین ۰/۸۳ تا ۰/۷۵ به دست آمده است. پایایی این پرسشنامه در پژوهش حاضر با استفاده از آلفای کرونباخ محاسبه و برابر ۰/۷۹ بدست آمد.

در پژوهش حاضر با استفاده از دو روش آمار توصیفی و آمار استنباطی اطلاعات و داده‌های استخراج شده مورد تحقیق و بررسی قرار گرفت. که در بخش آمار توصیفی از شاخص‌های میانگین و انحراف استاندارد و برای تجزیه و تحلیل اطلاعات و داده‌های بدست آمده برای بررسی فرضیه‌ها از آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه در قالب نرم افزار SPSS نسخه ۲۴ استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

نتایج توصیف آماری، شامل شاخص‌های مرکزی و پراکندگی و توزیع نرمال متغیرهای پژوهش در جدول ۱ ارائه می‌گردد.

جدول ۱: فراوانی، حداقل نمره، حداکثر نمره، میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش

متغیرها	حداقل نمره	حداکثر نمره	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
روان نژندی	۸	۳۴	۲۴/۲۳	۵/۱۶۰	-۰/۵۷۱	۰/۴۸۳
برون گرای	۵	۴۱	۲۸/۲۹	۵/۵۱۱	-۰/۳۴۰	۱۰/۱۰۲
توافق گرای	۱۴	۴۱	۲۸/۲۱	۴/۸۷۶	-۰/۳۱۱	-۰/۰۰۴
انعطاف پذیری	۱۳	۳۶	۲۴/۴۹	۴/۱۹۴	۰/۰۲۸	۰/۶۷۸
مسئولیت پذیری	۱۷	۴۳	۳۰/۱۰	۵/۵۲۷	-۰/۱۳۶	-۰/۴۰۷
جهت گیری گفت و شنود	۰	۵۷	۳۷/۵۵	۹/۵۲۲	-۰/۸۳۸	۱۰/۵۸۴
جهت گیری همنوایی	۴	۴۴	۱۹/۸۰	۹/۱۲۲	۰/۲۵۲	-۰/۸۲۲
پرخاشگری	۳۹	۱۱۶	۷۹/۱۹	۱۴/۹۰۵	-۰/۱۳۱	-۰/۲۴۱

تعداد نمونه : ۱۵۰ نفر

ضریب کشیدگی کمتر از عدد ۱۰ باشد، نشان دهنده نرمال بودن داده‌ها است، بنابراین مقادیر بدست آمده مندرج در ستون کجی در بازه ± 3 و ستون کشیدگی کمتر از عدد ۱۰ قرار گرفته‌اند و میتوان نتیجه گرفت که نمرات متغیرها از توزیع نرمال برخوردار می باشند.

نتایج جدول ۱، نشان می‌دهد، متغیر پرخاشگری، حداکثر میانگین به مقدار (۷۹/۱۹) و متغیر جهت گیری همنوایی، حداقل میانگین به مقدار (۱۹/۸۰) را در این پژوهش کسب نموده اند، همچنین متغیرها از نظر توزیع نرمال در سطح ۰/۰۵ و با اطمینان ۹۵٪ محاسبه و ارزیابی گردید، بر اساس قوانین آماری چنانچه قدر مطلق ضریب کجی در بازه ± 3 و

جدول ۲: ماتریس همبستگی بین کلیه متغیرهای پژوهش

۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	
							۱	۱. روان نژندی
						۱	-۱/۲۶۰**	۲. برون گرای
					۱	-۰/۲۴۰**	-۰/۲۲۳**	۳. توافق گرای
				۱	-۰/۱۴۸	-۰/۰۹۳	۰/۰۲۳	۴. انعطاف پذیری
			۱	-۰/۱۴۵	۰/۲۵۴**	۰/۳۵۵**	-۰/۰۱۹	۵. مسئولیت پذیری
		۱	۰/۲۸۶**	-۰/۰۵۵	۰/۱۵۳	۰/۱۰۴	-۰/۰۱۰	۶. جهت گیری گفت و شنود
	۱	-۰/۳۷۵**	-۰/۱۱۴	-۰/۱۲۱	-۰/۲۰۵*	-۰/۰۵۰	۰/۱۴۸	۷. جهت گیری همنوایی
۱	۰/۳۴۲**	-۰/۳۵۱**	-۰/۲۵۵**	۰/۰۴۵	-۰/۳۲۶**	-۰/۲۲۹**	۰/۲۴۶**	۸. پرخاشگری

*: نشانه سطح معنی داری ۰/۰۵   **: نشانه سطح معنی داری ۰/۰۱   تعداد نمونه : ۱۵۰ نفر

۰/۰۱، و بین جهت گیری همنوایی با ضریب $r = 0/342$ ، بصورت مثبت در سطح ۰/۰۱، و پرخاشگری نوجوانان رابطه معنادار برقرار گردیده است، این رابطه‌ها نشان دهنده این است که، با افزایش نمرات جهت گیری گفت و شنود، پرخاشگری نوجوانان روند کاهشی و با افزایش نمرات جهت گیری همنوایی، پرخاشگری نوجوانان روند افزایشی داشته است.

یافته‌های استنباطی نیز بر اساس فرضیه پژوهش که عبات بود از این که "ویژگی‌های شخصیتی و الگوی ارتباطات خانواده قادر به پیش‌بینی پرخاشگری نوجوانان دختر و پسر می‌باشد"، در جدول‌های زیر آمده است. یادآوری می‌شود جهت تحلیل این فرضیه از رگرسیون چندمتغیره به روش گام به گام استفاده گردیده است.

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد، بین ویژگی‌های شخصیتی و پرخاشگری نوجوانان رابطه وجود دارد، بطوریکه ویژگی‌های (روان نژندی با ضریب $r = 0/246$ ، بصورت مثبت در سطح ۰/۰۱، برون گرای با ضریب $r = -0/229$ ، بصورت منفی در سطح ۰/۰۱، توافق گرای با ضریب $r = -0/326$ ، بصورت منفی در سطح ۰/۰۱، مسئولیت‌پذیری با ضریب $r = -0/225$ ، بصورت منفی در سطح ۰/۰۱) و پرخاشگری نوجوانان رابطه معنادار برقرار گردیده است، این رابطه‌ها نشان دهنده این است که، با افزایش نمرات روان نژندی، پرخاشگری نوجوانان روند افزایشی و با افزایش نمرات برون گرای، توافق گرای، مسئولیت‌پذیری پرخاشگری نوجوانان روند کاهشی داشته است. همچنین بین جهت گیری گفت و شنود با ضریب $r = -0/351$ ، بصورت منفی در سطح

جدول ۳: خلاصه مدل، بین ویژگی‌های شخصیتی و الگوی ارتباطات خانواده و پرخاشگری

مدل	همبستگی	تیین واریانس	ضریب تعیین تعدیل شده	برآورد خطای استاندارد	دوربین واتسون
۱	۰/۳۵۱ ^a	۰/۱۲۳	۰/۱۱۷	۱۴/۰۰۳	
۲	۰/۴۴۷ ^b	۰/۱۹۹	۰/۱۸۹	۱۳/۴۲۷	
۳	۰/۴۸۳ ^c	۰/۲۳۴	۰/۲۱۸	۱۳/۱۸۱	۱/۷۹۶

a: جهت‌گیری گفت‌وشنود b: جهت‌گیری گفت‌وشنود، توافق‌گرایی c: جهت‌گیری گفت‌وشنود، توافق‌گرایی، جهت‌گیری هم‌نوایی
متغیر وابسته: پرخاشگری

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد، بطور کلی از ۷ متغیر مورد بررسی در تحقیق حاضر سه متغیر که بیشترین پیش‌بینی‌کننده برای پرخاشگری بوده‌اند، وارد مدل گردیده است، توضیح اینکه (در مدل اول متغیر جهت‌گیری گفت‌وشنود با ضریب همبستگی به مقدار $(r = 0/351)$ و میزان واریانس تبیین شده، به مقدار $(r^2 = 0/113)$ معادل ۱۱٪، در مدل دوم هر دو متغیر جهت‌گیری گفت‌وشنود، توافق‌گرایی با ضریب همبستگی، به مقدار $(r = 0/447)$ و میزان واریانس تبیین شده، به مقدار $(r^2 = 0/199)$ معادل ۲۰٪، در مدل سوم هر سه متغیر، جهت‌گیری گفت‌وشنود، توافق‌گرایی، جهت‌گیری هم‌نوایی با ضریب همبستگی، به مقدار $(r = 0/483)$ و میزان واریانس تبیین شده، به مقدار $(r^2 = 0/234)$ معادل ۲۳٪ بدست آمده

است. بنابراین متغیرها به ترتیب در مدل رگرسیونی، میزان ضریب همبستگی و تبیین واریانس را در پیش‌بینی متغیر پرخاشگری نوجوانان از خود نشان داده‌اند، یادآوری می‌گردد بر اساس قوانین آماری بایستی آماره دوربین واتسون بین ۰ تا ۴ باشد، در این رابطه اگر بین باقیمانده‌ها همبستگی متوالی وجود نداشته باشد، مقدار این آماره باید به ۲ نزدیک باشد و اگر به صفر نزدیک باشد نشان دهنده همبستگی مثبت و اگر به ۴ نزدیک باشد نشان دهنده همبستگی منفی می‌باشد. در مجموع اگر این آماره بین ۱/۵ تا ۲/۵ باشد جای نگرانی نیست. بنابراین با توجه به نتایج بدست آمده آماره دوربین واتسون به مقدار ۱/۷۹۶ بدست آمده و می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی در حد قابل قبول می‌باشد.

جدول ۴: نتایج تحلیل واریانس با استفاده از آزمون انوا بین ویژگی‌های شخصیتی و الگوی ارتباطات خانواده و پرخاشگری

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	سطح معنی‌داری (Sig)
۱	رگرسیون	۱	۴۰۸۳/۷۴۸	۲۰/۸۲۸	۰/۰۰۱ ^a
	باقی مانده	۱۴۸	۱۹۶/۰۷۴		
	کل	۱۴۹	۳۳۱۰۲/۷۷۳		
۲	رگرسیون	۲	۶۶۰۲/۰۲۹	۱۸/۳۱۱	۰/۰۰۱ ^b
	باقی مانده	۱۴۷	۱۸۰/۲۷۷		
	کل	۱۴۹	۳۳۱۰۲/۷۷۳		
۳	رگرسیون	۳	۷۷۳۵/۸۶۶	۱۴/۸۴۱	۰/۰۰۱ ^c
	باقی مانده	۱۴۶	۱۷۳/۷۴۶		
	کل	۱۴۹	۳۳۱۰۲/۷۷۳		

a: جهت‌گیری گفت‌وشنود b: جهت‌گیری گفت‌وشنود، توافق‌گرایی c: جهت‌گیری گفت‌وشنود، توافق‌گرایی، جهت‌گیری هم‌نوایی
متغیر وابسته: پرخاشگری

جدول ۴، نشان می‌دهد، نتایج تحلیل واریانس مقدار (F و سطح معنی‌داری) را ارائه داده است و با توجه به این نتایج می‌توان گفت که متغیرهای مستقل معنی‌دار گردیده و در جدول بعدی

قدرت پیش‌بینی هر کدام از این متغیرها برای پرخاشگری ارائه می‌گردد.

جدول ۵: مشخصه آماری ضرایب رگرسیون بین ویژگی‌های شخصیتی و الگوی ارتباطات خانواده و پرخاشگری

سطح معنی‌داری Sig.	t	ضرایب استاندارد		مدل
		Beta	خطای معیار	
۰/۰۰۱	۲۱/۳۹۴		۴/۶۶۶	مقدار ثابت
۰/۰۰۱	-۴/۵۶۴	-۰/۳۵۱	۰/۱۲۰	جهت‌گیری گفت‌وشنود
۰/۰۰۱	۱۶/۶۳۱		۷/۲۹۸	مقدار ثابت
۰/۰۰۱	-۴/۱۳۰	-۰/۳۰۸	۰/۱۱۷	جهت‌گیری گفت‌وشنود
۰/۰۰۱	-۳/۷۳۸	-۰/۲۷۹	-۰/۲۲۸	توافق‌گرایی
۰/۰۰۱	۱۲/۱۷۶		۸/۸۷۱	مقدار ثابت
۰/۰۰۳	-۳/۰۲۷	-۰/۲۳۷	۰/۱۲۳	جهت‌گیری گفت‌وشنود
۰/۰۰۱	-۳/۳۴۵	-۰/۲۴۸	۰/۲۲۷	توافق‌گرایی
۰/۰۱۲	۲/۵۵۵	۰/۲۰۲	۰/۱۲۹	جهت‌گیری هم‌نوایی

متغیر وابسته: پرخاشگری

بنابراین توافق‌گرایی از ویژگی‌های شخصیتی و جهت‌گیری گفت‌وشنود و جهت‌گیری هم‌نوایی از متغیر الگوی ارتباطات خانواده بعنوان بهترین پیش‌بینی‌کننده در کاهش و افزایش پرخاشگری نوجوانان خود را نشان دادند، لذا قبول فرضیه فوق مورد تایید قرار گرفت. نتیجه این پژوهش با پژوهش‌های پیشین همچون، نظری (۱۳۹۸) درودی و بشرپور (۱۳۹۸) محمدی و خداپرست (۱۳۹۷)، رزمجویی و همکاران (۱۳۹۸) موسوی و همکاران (۱۳۹۸)، نامجو و همکاران (۱۳۹۸)، Masaeavaa & (2016); Angela et al (2016) همسو می‌باشد. جهت تبیین این فرضیه می‌توان بیان کرد، در نتیجه پژوهش حاضر یکی از ویژگی‌های شخصیتی که توانسته است در کاهش میزان پرخاشگری نوجوانان موثر باشد توافق‌گرایی است، این ویژگی خود شامل شاخص‌هایی همچون اعتماد، نوع‌دوستی، مهربانی، محبت و سایر رفتارهای جامعه‌پسند است و افرادی که از نظر ویژگی توافق‌گرایی در حد بالایی هستند، تمایل به همکاری بیشتری دارند، در حالی که به عکس، کسانی که این ویژگی در وجودشان کم باشد و این صفت را کمتر دارند، افراد رقابت‌طلب هستند. همچنین افراد با خصوصیات توافق‌پذیر، افرادی دارای اعتماد به نفس بالا هستند و پرخاشگری خود را پنهان می‌کنند و تمایل به احترام‌گذاری به دیگران دارند و در برابر رویدادهای زندگی به صورت سازش‌پذیر و منعطف پاسخ می‌دهند. این افراد در مواجهه با مسایل بارها آن را یادآوری می‌کنند، احساس شکست را درک می‌کنند و توجه خود را از شکست منحرف می‌سازند.

بنابراین بر اساس یافته‌های بدست آمده می‌توان گفت که بوجود آمدن شخصیت در والدین بستگی به نوع مواجهه و رفتار آنها با سایرین دارد، هیجانات منفی موجب افزایش پرخاشگری در فرزندان می‌گردد و ویژگی‌هایی همچون برونگر بودن،

نتیجه جدول ۵ نشان می‌دهد که در گام اول متغیر جهت‌گیری گفت‌وشنود با ضریب $(\beta = -0/351)$ معادل -35% در سطح معنی‌داری $0/01$ بعنوان قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده بصورت منفی رتبه اول را برای پرخاشگری نوجوانان نشان داده است. همچنین در گام دوم متغیر توافق‌گرایی با ضریب $(\beta = -0/279)$ معادل -28% در سطح معنی‌داری $0/01$ بصورت منفی در رتبه دوم، در گام سوم متغیر جهت‌گیری هم‌نوایی با ضریب $(\beta = 0/202)$ معادل 20% در سطح معنی‌داری $0/01$ در بصورت مثبت در رتبه سوم، قادر گردیده‌اند مقدار پیش‌بینی خود را برای پرخاشگری نوجوانان خود را نشان دهند.

نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی پرخاشگری نوجوانان بر اساس عوامل شخصیتی (نوجوانان) و الگوهای ارتباطات خانواده بود. در این پژوهش متناظر باهدف، یک فرضیه کلی مورد آزمایش قرار گرفت که عبارت بود از این که ویژگی‌های شخصیتی و الگوی ارتباطات خانواده قادر به پیش‌بینی پرخاشگری نوجوانان دختر و پسر می‌باشد.

یافته‌های پژوهش در جدول ۵ نشان داد که در گام اول متغیر جهت‌گیری گفت‌وشنود با ضریب $(\beta = -0/351)$ معادل -35% در سطح معنی‌داری $0/01$ بعنوان قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده بصورت منفی، رتبه اول را برای پرخاشگری نوجوانان خود را نشان داده است. در گام دوم متغیر توافق‌گرایی با ضریب $(\beta = -0/279)$ معادل -28% در سطح معنی‌داری $0/01$ بصورت منفی در رتبه دوم، در گام سوم متغیر جهت‌گیری هم‌نوایی با ضریب $(\beta = 0/202)$ معادل 20% در سطح معنی‌داری $0/01$ بصورت مثبت در رتبه سوم، قادر گردیده‌اند مقدار پیش‌بینی خود را برای پرخاشگری نوجوانان نشان دهند.

نمایند، بیشتر می‌توانند میزان فضای ارتباطی خود را با فرزندان محکمتر کرده و بر مبنای جهت‌گیری گفت‌ووشنود کنترل و مدیریت خود را بر فرزندان افزایش دهند تا نتیجه آن بتواند در کاهش پرخاشگری فرزندان موثر باشد. در رابطه با جهت‌گیری هم‌نواپی می‌توان بیان کرد که فرد چون از نظر تغییرات رفتاری و فکری در اجتماع تحت تاثیر فشارهای اجتماعی و دوستان و آشنایان قرار می‌گیرد، نمی‌تواند خود را کنترل کند و به همین علت است که میزان پرخاشگری در آنها بیشتر می‌شود. در نتیجه هر چه فرزندان بتوانند ارتباط قوی‌تری با والدین خود داشته باشند و به گفته‌های والدین به درستی عمل نمایند و از هم‌سودن با دوستان منحرف خودداری نمایند، می‌توانند سطح و میزان پرخاشگری را در خود از میان بردارند.

از جمله محدودیت‌های پژوهش می‌توان به محدودبودن حجم و جامعه آماری پژوهش به نوجوانان منطقه خاص (کره‌ای) و عدم امکان تعمیم نتایج به سایر شهرها اشاره کرد.

بر اساس یافته‌های این پژوهش، با توجه به اینکه بر اساس الگوی ارتباطات خانواده مولفه جهت‌گیری گفت‌ووشنود موجب کاهش پرخاشگری در نوجوانان و فرزندان گردیده است، پیشنهاد می‌گردد والدین سعی نمایند که ارتباط خود را با فرزندان خود تقویت نمایند تا بتوانند در کاهش پرخاشگری فرزندان تاثیر داشته باشند. پیشنهاد می‌گردد والدین شیوه جهت‌گیری هم‌نواپی خود را در ارتباط و تعامل با فرزندان را کم کنند، چون هم‌نواپی در بیشتر موارد با پذیرش تمام هنجارها همراه است و می‌تواند میزان ترس از مجازات، احساس محرومیت یا درونی‌شدن ارزش‌ها را در نوجوانان افزایش دهد. به پژوهش‌گران علاقه‌مند به این موضوع نیز پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی تاثیر متغیرهای دیگری نیز مانند حمایت اجتماعی، سبک زندگی والدین، ارتباط والد - فرزند، با پرخاشگری نوجوانان مورد بررسی قرار گیرد.

واژه نامه

1. Personality characteristics	۱. ویژگی‌های شخصیتی
2. Neuroticism Extraversion Openness	۲. پرسشنامه NEO

منابع فارسی

اکبری، ابوالقاسم. (۱۳۸۱). مشکلات نوجوانان و جوانان، چاپ دوم، تهران: نشر ساوالان.
 ایزدی‌طامه، احمد و دیگران (۱۳۸۸). مقایسه تاثیر آموزش صبر و حل مساله بر کاهش پرخاشگری و انتخاب راهبردهای مقابله‌ای دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی، فصلنامه دانش انتظامی، ش ۳، ۱۸۲-۲۰۷.

توافق‌گرایی، انعطاف‌پذیری و باوجدان‌بون می‌تواند موجب ایجاد آرامش در خانواده شود که در کاهش پرخاشگری فرزندان موثر است. یافته نشان می‌دهد که روان‌رنجوری موجب افزایش و مسئولیت‌پذیری و توافق‌گرایی موجب کاهش پرخاشگری می‌شود. بنابراین، نیاز می‌باشد که والدین هیجان‌نا منفی و خشم را در خود کنترل کنند و خصوصیات جستجوگر، میانه‌رو و محافظه‌کاری و احترام گذاشتن به دیگران را در خود افزایش دهند تا بتوانند در کاهش پرخاشگری فرزندان موثر باشند. همچنین در رابطه با الگوی ارتباطات خانواده می‌توان بیان کرد، اصطلاح الگوپردازی شامل یک دسته دگرگونی‌های رفتاری، شناختی و عاطفی می‌باشد که از راه مشاهده یک یا چند الگو حاصل می‌شود. با توجه به نقش اساسی خانواده و والدین در رشد و شکل‌گیری شخصیت فرزندان، می‌توان آن را به عنوان نقطه‌ی آغاز ارتباط قویتری در جهت کاهش پرخاشگری فرزندان در نظر گرفت. خانواده به عنوان یک نهاد اجتماعی مهم‌ترین نقش را در تربیت کودک ایفا می‌کند. خانواده بین افراد پیوندهایی برقرار می‌کند که منحصر به فرد هستند. کودکان در خانواده زبان، مهارت‌ها و ارزش‌های اجتماعی و اخلاقی فرهنگ خود را از والدین می‌آموزند و بدون تردید یکی از عوامل مؤثر در کسب مهارت‌ها الگوی ارتباطات خانواده و شیوه‌های ارتباط والدین با فرزندان می‌باشد؛ بنابراین، شیوه‌ای که در برقراری ارتباط با دیگران اتخاذ می‌شود، عامل مهمی در تعامل اجتماعی می‌باشد که بالطبع می‌تواند در کاهش پرخاشگری فرزندان تاثیر داشته باشد، ارتباط ضعیف والدین با فرزندان می‌تواند به روابط ناسالم منجر شده و فشار روانی را افزایش داده و موجب پرخاشگری می‌شود. در واقع بررسی بحران‌های نوجوانی، رفتار خانواده و رابطه والدین نوجوان با رشد رفتاری و روانی نوجوان تطابق دارد. رفتار متضاد پدر و مادر، جدایی والدین از هم، غیبت طولانی مدت یکی از والدین، وجود جو نامساعد در خانواده، پرخاشگر بودن پدر یا مادر یا هر دو، تبعیض و بی‌عدالتی در مورد نوجوان، تحقیر وی و احساس ناامنی، دخالت بیش از حد در کار وی و رفتار تهدیدآمیز، از علل روانی - اجتماعی در بروز پرخاشگری نوجوانان است. همسو با یافته‌های این پژوهش، موسوی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان بررسی پرخاشگری دانش‌آموزان و ارتباط آن با شیوه‌ی تربیت، فرزندپروری والدین نشان دادند که والدین یکی از عوامل مهم در رشد یا کاهش پرخاشگری می‌باشند. بنابراین با توجه به نتایج بدست آمده الگوهای ارتباطی خانواده بر اساس جهت‌گیری گفت‌ووشنود و جهت‌گیری هم‌نواپی به ترتیب موجب کاهش و افزایش پرخاشگری فرزندان گردیده است، چون هر چه والدین بتوانند در بهبود و اصلاح الگوی ارتباطات خانواده خود تلاش

مامی، شهرام؛ نادری، مصطفی (۱۳۹۲). عوامل موثر در پرخاشگری افراد و راه های مقابله با آن. پژوهش های علوم انسانی، سال ۵، ش ۳۱-۷۵-۹۰.

محمدی، پریسا؛ خدایرست، سیوش (۱۳۹۷). بررسی رابطه بین ویژگی های شخصیتی با افسردگی و پرخاشگری در بین زنان ورزشکار شنا و ناشنوا شهر تهران، دومین همایش ملی دستاوردهای علوم ورزشی و سلامت اهواز، اهواز، دانشگاه علوم پزشکی اهواز.

موسوی، سیده فاطمه و والی، پریسا و رستمی، عذرا. (۱۳۹۸). بررسی پرخاشگری دانش آموزان و ارتباط آن با شیوهی تربیت، فرزندپروری والدین، ششمین کنفرانس ملی روانشناسی، علوم تربیتی و اجتماعی، بابل: <https://civilica.com/doc/906426>

میرزایی کوتنایی، فرشته؛ حسین خازنده، عباسعلی؛ اصغری، فرهاد و شاکری نیا، ایرج (۱۳۹۴). نقش انسجام خانواده در تبیین رفتارهای پرخاشگرانه فرزندان. فصلنامه تحول روانشناسی کودک، سال ۲، شماره ۲.

نامجو، خدیجه؛ احمدی، نوشین و جمالیان زاده، سید برزو (۱۳۹۸). بررسی رابطه بین سبک های دلبستگی، رضایت زناشویی، شیوه های فرزندپروری والدین با پرخاشگری کودکان پیش دبستانی شهر یاسوج، سومین کنفرانس دانش و فناوری روانشناسی، علوم تربیتی و جامعه شناسی ایران، تهران، موسسه برگزار کننده همایش های توسعه محور دانش و فناوری سام ایرانیان.

نظری، نبی (۱۳۹۸). رابطه ی سبک خلاقانه و درمانده در حل مساله با ویژگی های شخصیت در پیش بینی رفتار پرخاشگرانه، اولین کنفرانس بین المللی پژوهش های نوین در روانشناسی، مشاوره و علوم رفتاری، تهران، دبیرخانه دائمی کنفرانس.

فهرست منابع

Allen, J. J.; Anderson, C. A. and Bushman, B. J. (2017). The General Aggression Model. *Current Opinion in Psychology*, 19: 75-80

Angela K. H.; et al. (2016). "Family Functioning and High-Risk Adolescents' Aggressive Behavior: Examining Effects by Ethnicity". *Journal of Youth Adolescence*, 45(1), 145-155.

Courtland S. Hyatt., David S. Chester, Amos, Zeichner & Joshua D. Miller (2019) Analytic flexibility in laboratory aggression paradigms: Relations with personality traits vary (slightly) by operationalization of aggression behavior.

جاودان، موسی (۱۳۹۳). رابطه خودبازبینی، جو عاطفی خانواده و مهارت های زندگی با پرخاشگری نوجوانان پسر. فصلنامه شخصیت تفاوت های فردی. سال ۳، شماره ۵، ۱۲۵-۱۴۲.

درخشان، معراج و خرمایی، فرهاد. (۱۴۰۰). تاثیر مداخله مدل عمومی پرخاشگری و مهارت آموزی مبتنی بر رفتار درمانی دیالکتیکی بر پرخاشگری و نشخوار خشم، روانشناسی تحولی، شماره ۶۸ دوره ۱۷، ۳۹۳-۴۰۴.

درودی، جواد؛ بشرپور، سجاد. (۱۳۹۸). بررسی رابطه ابعاد خشم و ویژگی های انحرافی شخصیت با پرخاشگری سایبری، مطالعات روان شناختی ۱۵ (۱).

رزمجوئی، میترا؛ محمدی یوسف نژاد، سیدیونس و آقاجانگلو، سوسن (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش مدیریت والدین (PMT) به شیوه ساندربزبر کاهش پرخاشگری کودکان پیش دبستانی شهر یاسوج، پنجمین همایش ملی تازه های روانشناسی مثبت نگر، بندرعباس، دانشگاه فرهنگیان

سیدحسینی، فرشته السادات؛ سدروشان، نجمه و فلاح، محمدحسین (۱۳۹۷). پیش بینی پرخاشگری بر پایه ویژگی های شخصیتی دختران نوجوان پایه نهم شهر یزد. جامعه شناسی آموزش و پرورش، ۸، ۶۷-۷۹.

صافی، احمد؛ صافی، ناصر (۱۳۸۸). پرخاشگری کودکان و نوجوانان و نقش والدین و مدارس در پیشگیری و کاهش آن، پیوند، (۲۳۳)، ۳۶-۷۴.

طلایی، فاطمه. (۱۳۹۹). پیش بینی پرخاشگری بر اساس عوامل شخصیتی و الگوی ارتباطات خانواده نوجوانان شهر کرمان، پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی، گروه روانشناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارسنجان.

عبادی، مریم؛ ماشینچی عباسی، نعیمه؛ هاشمی، تورج. (۱۳۹۷). نقش مؤلفه های هوش هیجانی، ابعاد سرشت شخصیت در بهزیستی روان شناختی، پنجمین کنفرانس بین المللی روانشناسی، علوم تربیتی و سبک زندگی، قزوین.

قلی پور، آرین. (۱۳۹۲). بررسی رابطه ویژگی های شخصیتی و تسهیم دانش، یازدهمین کنفرانس بین المللی مدیریت، تهران.

کیانی، ناهید، سلیمان پور عمران، محبوبه. (۱۴۰۰). بررسی مقایسه ای خشم و پرخاشگری در کارمندان و اعضا هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی، فصلنامه علمی تخصصی مطالعات کاربردی در علوم اجتماعی و جامعه شناسی، سال چهارم، شماره ۱، پیاپی: ۱۱، جلد دو: ۱-۱۶.

- Piko, B. F. and Pinczés, T. (2014). Impulsivity, depression and aggression among adolescents. *Personality and Individual Differences*, 69: 33-37.
- Valois, R. F., Zullig, K. J. and Revels, A. A. (2017). Aggressive and violent behavior and emotional self-efficacy: Is there a relationship for adolescents? *Journal of school health*, 87 (4): 269-277
- Veenstra, L., Bushman, B. J. and Koole, S. L. (2017). The Facts on the Furious: A Brief Review of the Psychology of Trait Anger. *Current opinion in psychology*. 19: 98-103.
- Eskisu, M. (2014). "Te Relationship between Bullying, Family Functions and Perceived Social Support among High School Students". *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 159(23), 23: 492-496.
- Hills, D., & Joyce, C. (2013). A review of Research on the Prevalence, Antecedents, Consequences and Prevention of Workplace Aggression in Clinical Medical Practice. *Aggression and Violent Behavior*, 18 (5), 554-569.
- Masaevaa, Z., Lechieva, M. (2016). "Psychological aspects of the family values and their effect on aggression events associated with pre-school children". *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 233(17), 216-221.